

«زنان شاغل» در برزخ ایفای نقش‌های متعدد و متضاد

خز علی: متأسفانه به قوانین موجود درباره شغل منعطف زنان سلیقه‌ای عمل می‌شود

هم مادر است و هم همسر و باید ۲۴ ساعته مشغول ر ترق وفتق امور خانه باشد، به همین خاطر هم نمی‌تواند در ساختار اشتغال کنونی جاقفاده در جامعه دست‌کم هشت ساعت خارج از خانه حضور داشته باشد تا سر ماه در آمدی کسب کند و به خانه بیاورد و با همسر و فرزندانش تقسیم کند. از سوی دیگر شرایط اقتصادی جامعه و دودو تا چارتای در آمد و هزینه‌ها اجازه نمی‌دهد در خانه بماند و صرفاً به خانه‌داری اکتفا کند. تنها راهکار باقی‌مانده این است که مانند مادر و مادر بزرگ چرخ خیاطی‌اش را دوباره راه بیندازد و در ساعات خلوت‌بودن خانه و حضور بچه‌ها در مدرسه یا زبان‌هایی که همه می‌روند تا بتواند و بعد از انجام امور خانه و خانه‌داری اندک زمانی پریش باقی می‌ماند، سراغ چرخ خیاطی‌اش برود و از طریق این شغل خانگی هم لباس‌ها و وسایل مورد نیاز خودش و بچه‌ها را بسوزد و هم کمک‌چرخ‌سی برای چرخ‌خاندن چرخ‌های اقتصاد خانواده باشد و مردش را بسرای بان آوریون بیاری دهد.

زن بودن کار ساده‌ای نیست و وقتی یک زن همسر و مادر می‌شود، سختی کارش دوچندان است. ما خانم‌ها اغلب باید مانند یک ابر قهرمان رفتار و در نقش‌های متعدد و متنوعی ایفای نقش کنیم و بدرخشیم، صلابت‌که فطرت، ذات و خلقت زن برای همین نقش‌آفرینی‌های متعدد و متنوع شکل گرفته است و زنان به خصوص زنان مسلمان ایرانی توانسته‌اند به خوبی از پس ایفای این نقش‌های چندگانه متنوع و گاهی حتی متضاد بربیایند و به عنوان الگوی مثال‌زدنی از زن عفیف، کنشگر و فعال مطرح باشند، به گونه‌ای که ما توانستیم در حوزه زنان به دنیا الگوی زن

سوم را معرفی کنیم. با وجود این اما نمی‌توان انکار کرد که وظیفه و نقش‌های اصلی زنان که با خلقت آنها سازگاری دارد، همان نقش‌های همسری و مادری است و خانه‌داری از ارزشمندترین

مسئولیت‌هایی است که زنان بر عهده دارند چراکه خانه‌داری به معنی انسان‌سازی است، به بیان دیگر نیروی انسانی مورد نیاز جامعه در خانه و از سوی همین زنان خانه‌دار است که تربیت می‌شود و پرورش می‌یابد. با وجود این از یک سو برخی تغییرات فرهنگی بر نقش مهم و تعیین‌کننده خانه‌داری زنان سایه افکنده و تلاش شده است خانه‌داری را تضعیف کند و بی‌ارزش نشان دهد و از سوی دیگر چالش‌های اقتصادی هم گاهی موجب می‌شود زنان ناگزیر باشند برای به‌تعادل رساندن دخل و خرج خانه و خانواده از خانه خارج و شاغل شوند.

نامعادله خانه‌داری، مادری و اشتغال
قدر مسلم یک زن خانه به عنوان مدیر داخلی و خانواده می‌تواند نظارت بهتری روی تربیت فرزندانش داشته باشد و برای اینکه تربیت بی‌نقصی ارائه دهد، کمتر تحت فشار قرار می‌گیرد. در مقابل اما زنان شاغل برای آنکه بتوانند نامعادله خانه‌داری، تربیت فرزند و حضور در محل کار و انبام مسئولیت‌های اجتماعی را به سرانجام برسانند، گاهی وقت‌ها تحت فشار روحی و کاری بسیار شدیدی قرار می‌گیرند. این مسئله و تحمل چالش‌های حضور در محیط کاری که چندان هم با

شرایط زنان به ویژه زنان متأهلی که مادر هم هستند جور نیست، می‌تواند موجب فرسایش روحی و جسمی زنان ما شود و به نوعی مادرشدن و فرزندآوری آنها را هم تحت تأثیر قرار دهد و موجب شود مادران شاغل علاوه بر اینکه برای فرزندآوری تعلل می‌کنند و گاه تا چندین سال بعد از ازدواج تمایل ندارند صاحب فرزند شوند، از سوی دیگر تعداد فرزندان این زنان را هم به یک یا نهایتاً دو فرزند محدود می‌کنند، موضوعی که در نهایت خروجی‌اش را در وضعیت جمعیتی کشورمان می‌بینیم و از نزدیک لمسش کرده‌ایم، اما راهکار مواجهه با این مسئله چیست؟

بدیهی است در این زمینه‌ها راهکار بیشتر پیش رو نداریم؛ نخست اینکه قوانین کار را برای زنان و به خصوص مادران به گونه‌ای متناسب با شرایط و به شکلی منعطف‌تر طراحی کنیم. به طور نمونه مشاغل نیمه‌وقت، پاروقت یا پروژه‌ای که خانم‌ها به خصوص مادران بتوانند زمان‌شان را خودشان مدیریت کنند و ملازم نباشند هشت ساعت در محل کار حضور داشته باشند و با زمان رفت‌وآمد و ترافیک دست‌کم ۱۰ ساعت از ساعات مفیدشان را از خانه و خانواده دور بمانند.

اما راهکار دوم رونق دادن به مشاغل خانگی است؛ مشاغلی که می‌توانند هم درآمد مناسبی داشته باشند و هم نیازی به خروج زن از خانه و تحمل تبعات این خروج برای خودش و اعضای خانواده را در پی نداشته

باشند.

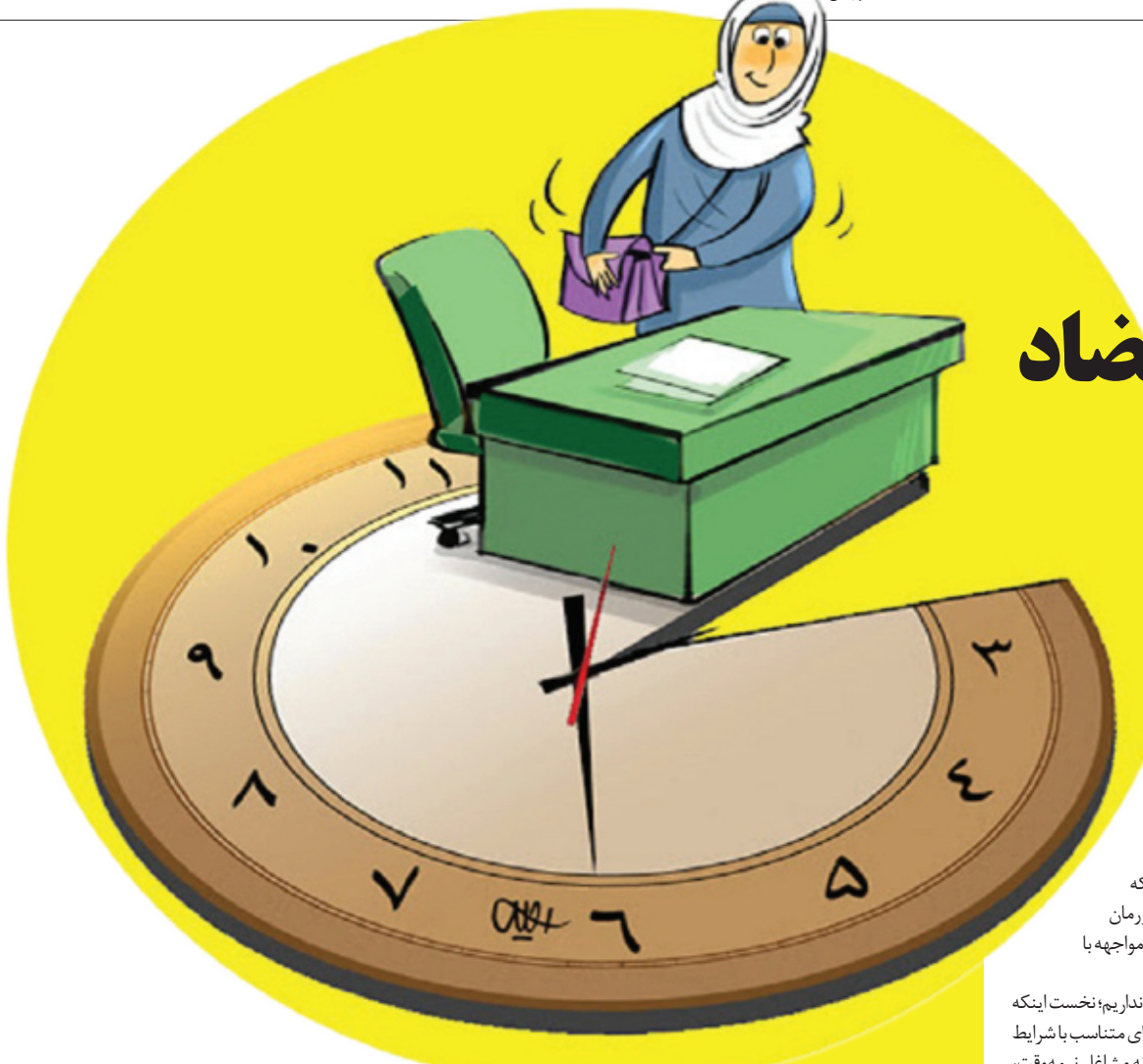
کمک به چرخ‌خاندن چرخ‌های اقتصاد خانواده
شاید همه ما کم‌وبیش در خانواده‌هایی بزرگ شده باشیم که مادر خانواده هر گاه احساس می‌کرد لازم است کمک‌خرج همسرش باشد چرخ خیاطی‌اش را برپا می‌کرد یا میل‌بافتنی‌اش را از گوشه گنجینه بیرون می‌آورد و برای دوستان، آشنایان و اقوام لباس می‌دوخت و می‌یافت و در

ازای آن درآمدی کسب می‌کرد؛ همان بافتنی‌های دست‌بافتی که هنوز هم گاهی در میان لباس‌های قدیمی در کمد یا ته‌انباری پیدا کرد و گاهی وقت‌ها حتی هستند زنانی که همچنان سراغ کلموهای رنگارنگ می‌روند و با کمک میله‌های فلزی آنها را در هم گره می‌کنند و به شکل بلوز یا زاکتی درمی‌آورند و از دیدن این لباس‌های دست‌بافت خودشان بر تن عزیزانشان لذت می‌برند. همین لباس‌های خانه‌دوز حتی اگر برای دیگران و در برابر درآمد و دریافت هزینه تولید نبود و برای خود اعضای خانواده بافته و دوخته می‌شود هم می‌تواند تا حدود زیادی در مدیریت هزینه‌های خانواده کمک کند و موجب صرفه‌جویی در اقتصاد خانواده شود.

عمل سلیقه‌ای یا قوانینی که منعطف نیست!
طبق نتایج یک بررسی در ایران، سهم زنان از نیروی کار رسمی ۱۱ درصد است و در حال حاضر ۱۴ میلیون زن خانه‌دار در کشور وجود دارد. از نگاه جامعه‌شناسی کار خانگی برای ایجاد مکانی قابل سکونت برای زندگی، تربیت فرزند و ارائه خدمات به اعضای خانواده یکی از بهترین گزینه‌هاست، به همین خاطر هم زنان بیشترین متقاضیان مشاغل خانگی هستند.

به گفته انسیه خزعلی، معاون امور زنان رئیس‌جمهور مشاغل خانگی در این دولت رشد بسیار خوبی داشته و ۱۰ درصد مجوزهایی که داده شده مربوط به مشاغل خانگی بانوان بوده است.

معاون رئیس‌جمهور در امور زنان و خانواده با تأکید بر اینکه دولت، از کسب‌وکارهایی که در حوزه خانواده انجام می‌شود نیز حمایت می‌کند، خاطر نشان کرد: «۵هزار میلیارد تومان برای مشاغل خانگی در نظر گرفته

نگاهی به قوانین حمایتی خانواده و زنان شاغل

اصل دهم قانون اساسی می‌گوید: از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد.

در بند نهم «سیاست‌های کلی نظام اداری» ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری، توجه به استحکام خانواده و ایجاد تعادل بین کار و زندگی افراد در نظام اداری مورد تأکید قرار گرفته است.

طبق آیین‌نامه دور کاری مصوب سال ۱۳۸۹ هم که با استناد به اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با هدف افزایش بهره‌وری، انعطاف کاری و کاهش حجم رفت‌وآمد کارمندان دولت و اثرات جانبی آن تصویب و ابلاغ شد، زنان و به ویژه مادران دارای فرزند خردسال برای دور کاری دارای اولویت هستند. بر این اساس طبق ماده ۴ این آیین‌نامه پس از تعیین فعالیت‌های قابل انجام از طریق طرح دور کاری و اعلام آن به کارمندان، انجام آن با درخواست کارمند و موافقت دستگاه یا پیشنهاد دستگاه و موافقت کارمند صورت می‌پذیرد. در صورت وجود چند کارمند واجد شرایط متقاضی دور کاری، افراد معلول و زنان باردار یا دارای فرزند کمتر از شش سال از اولویت برخوردار خواهند بود.

قانونی که اعضای جامعه را تشکیل می‌دهند، بنابراین نمی‌توانیم منکر حضور و نقش‌آفرینی مفید آنها در عرصه اجتماع شویم. اما نباید فراموش کرد که وظیفه اصلی آنها همسری و مادری است. بر این اساس باید در جهت حمایت از نقش‌آفرینی زنان در عرصه اجتماع قوانین و تسهیلات لازم از سوی دولت طراحی شود و برای این موضوع به اهرم‌های قانونی قوی نیاز است. دادن حق اولاد بیشتر، افزایش مرخصی زایمان، دفاع از امنیت شغلی در برابر کارفرمایان، تقلیل ساعت کار زنان و حمایت از کار خانگی بخشی از مواردی است که به عنوان تسهیلات می‌تواند برای زنان شاغل در نظر گرفته شود؛ اتفاقی که در عمل شاهد آن نیستیم، البته بهر آن آشنیو قوانین حوزه اشتغال برویم، متوجه خواهیم شد برخی حمایت‌های قانونی از مادران شاغل وجود دارد اما همانطور که معلوم زنان و خانواده رئیس‌جمهور اشاره داشته، نحوه برخورد کارفرماها با این قوانین سلیقه‌ای است و در سطح جامعه و در میان بانوان شاغل شاهد اجرای آنها نیستیم. مگر در موارد معدود و در برخی شرکت‌ها و ادارات دولتی!

زن منتظر و منتظر پروری

«زن منتظر - منتظر پروری» در همایش بین‌المللی دکترین مهدویت به عنوان کتاب برگزیده مورد تقدیر قرار گرفت و در مراسم اختتامیه جشنواره‌های مهدوی در سال ۱۳۸۸، رتبه اول بخش کتاب را به خود اختصاص داد. در این اثر، در قالب سه چشم‌انداز، ابتدا به ضرورت بحث از رسالت‌های زن منتظر شده، سپس رسالت‌های شناختی و اعتقادی تبیین شده و در پایان به رسالت‌های رفتاری زن منتظر پرداخته شده است. همچنین با تأسی به روایتی از امام صادق (ع) که «ایمان، مانند نردبانی ۱۰ پله‌ای است که مؤمن، پله‌ای پله‌ای را پس از دیگری بالا می‌رود»، توصیف کردند؛ ۱۰ پله‌ای را که برای ایمان حقیقی و مملو از انگیزه، آگاهی و عمل زن منتظر به انتظار و رفع غربت از جامعه مهدوی لازم تشخیص داده شده، تصویر شده است. این ۱۰ پله عبارتند از:

- ۱- جایگاه‌شناسی ۲- ضرورت‌شناسی
- ۳- وظیفه‌شناسی ۴- رسالت‌های شناختی در عرصه فردی ۵- رسالت‌های شناختی در عرصه خانوادگی ۶- رسالت‌های شناختی در عرصه اجتماع ۷- رفتارشناسی ۸- شاخص‌شناسی ۹- آزمون‌شناسی سنجش تکالیف عمومی ۱۰- آزمون‌شناسی سنجش تکالیف اختصاصی زن منتظر.

از دیگر ویژگی‌های این کتاب می‌توان به آغاز هر یک از پله‌های ده‌گانه با یک حکایت و نیز بیان اهداف منتظر از آن «پله» در ابتدای آن و نیز بیان خلاصه مطالب و منابع جهت مطالعه بیشتر در پایان هر یک از آن «پله» اشاره کرد. آنچه در این کتاب به صورت برجسته مشهود است، تلاش نویسندگان برای بیان کلیات از نیازمندی‌های یک زن برای حضور فعال در جامعه مهدوی و مهیا‌سازی زمینه ظهور است، بنابراین همت خویش را در جهت ارائه راهکارهای عملی و نیز روش‌های سنجش میزان موفقیت در عمل به وظایف به عنوان یک زن منتظر صرفوف داشته‌اند.

در چشم‌انداز اول به منظور ایجاد انگیزه جهت شناخت رسالت‌های زن منتظر و بیان ضرورت این شناخت تلاش شده است با تبیین جایگاه زن در اسلام در جامعه مهدوی و نیز تشریح دشواری‌های دوران آخرالزمان و وضعیت زنان در این دوران، از تمسک به ولایت‌نامه اطهار (ع) به عنوان تنها راه نجات از گذرگاه صعب‌العبور آخرالزمان، سنجش گفته‌شده، سپس به ضرورت پاسخگویی زن منتظر به اختلالات امام عصر (عج) و همچنین آثار سوء بی‌توجهی به وظایف اشاره شده است. در پایان این چشم‌انداز نیز برخی وظایف زن منتظر و نیز مراحل حرکت به سمت کسب آسپ‌شناسی انحرافات اجتماع در «زنان منتظر» مورد بررسی قرار گرفته است. در چشم‌انداز دوم که به بررسی رسالت‌های شناختی و اعتقادی زن منتظر اختصاص دارد، ابتدا رسالت‌های فردی در قالب خداشناسی، هستی‌شناسی، انسان‌شناسی، دین‌شناسی و دشمن‌شناسی بیان و سپس به رسالت‌های زن منتظر در عرصه خانوادگی پرداخته شده است.

خانواده‌شناسی، منزلت‌شناسی (جایگاه زن در خانواده) و مهارت‌شناسی (سازوکارهای تربیت نسل منتظر) از جمله بخش‌های مربوط به رسالت‌های خانوادگی است. نویسندگان در پایان چشم‌انداز دوم، رسالت‌های شناختی زن منتظر در عرصه اجتماع را با بررسی جایگاه، اجتماع، رسالت‌های زن منتظر در اجتماع و آسپ‌شناسی انحرافات اجتماع در عرصه مهدویت پی گرفته‌اند. چشم‌انداز سوم که به رسالت‌های رفتاری زن منتظر اختصاص دارد، ابتدا با رفتارشناسی آغاز و پس از آشنایی با برنامه دین برای رفتار مؤمنانه، از ضرورت سنجش میزان دینداری و نیز ملاک‌ها و شاخص‌های محاسبه و سنجش رفتار دینی سخن گفته می‌شود. در ادامه به ارائه آزمون‌هایی برای سنجش تکالیف عمومی زن منتظر در حوزه‌های مختلف دینداری پرداخته شده و در پایان، آزمون‌های مربوط به سنجش تکالیف اختصاصی زن منتظر نسبت به امام عصر (عج) تبیین شده است.

معاون رئیس‌جمهور در امور زنان و خانواده: دولت از کسب‌وکارهایی که در حوزه خانواده انجام می‌شود حمایت می‌کند، ۵ هزار میلیارد تومان برای مشاغل خانگی در نظر گرفته شده که از این میزان ۳ هزار میلیارد تومان استفاده شده است

شده که از این میزان ۳ هزار میلیارد تومان استفاده شده است.» به گفته خزعلی در برنامه هفتم برای اولین بار یک فصل به حوزه زنان و خانواده اختصاص داده شد و در حیطه‌های مختلف که نیاز به پشتیبانی از زنان و خانواده وجود دارد، مسائل آن احصا شد.

وی افزود: «قانون شغل منعطف نیز برای حمایت از زنان شاغل پیگیری شد. متأسفانه بعضی از قوانینی که وجود دارد سلیقه‌ای به آنها عمل می‌شود. اما واقعاً قوانین ما منعطف هستند و این سلیقه‌محربان قانون است که موجب می‌شود نتوانیم برای اشتغال زنان به خصوص زنان متأهل و دارای فرزند برنامه‌ریزی مناسب‌تری داشته باشیم و مانع از چالش‌های شغلی و خانوادگی برای آنها شویم؟

ضرورت حمایت
زنان نیمی از اعضای جامعه را تشکیل می‌دهند، بنابراین نمی‌توانیم منکر حضور و نقش‌آفرینی مفید آنها در عرصه اجتماع شویم. اما نباید فراموش کرد که وظیفه اصلی آنها همسری و مادری است. بر این اساس باید در جهت حمایت از نقش‌آفرینی زنان در عرصه اجتماع قوانین و تسهیلات لازم از سوی دولت طراحی شود و برای این موضوع به اهرم‌های قانونی قوی نیاز است. دادن حق اولاد بیشتر، افزایش مرخصی زایمان، دفاع از امنیت شغلی در برابر کارفرمایان، تقلیل ساعت کار زنان و حمایت از کار خانگی بخشی از مواردی است که به عنوان تسهیلات می‌تواند برای زنان شاغل در نظر گرفته شود؛ اتفاقی که در عمل شاهد آن نیستیم، البته بهر آن آشنیو قوانین حوزه اشتغال برویم، متوجه خواهیم شد برخی حمایت‌های قانونی از مادران شاغل وجود دارد اما همانطور که معلوم زنان و خانواده رئیس‌جمهور اشاره داشته، نحوه برخورد کارفرماها با این قوانین سلیقه‌ای است و در سطح جامعه و در میان بانوان شاغل شاهد اجرای آنها نیستیم. مگر در موارد معدود و در برخی شرکت‌ها و ادارات دولتی!

راهکار اسلام برای طلاق

چنین مردی به طلاق رضایت نداد، زن باید بسوزد و بسازد و اسلام دست‌ها را روی یکدیگر می‌گذارد و از دور این وضع ظالمانه را تماشای می‌کند؟ عقیده بسیاری همین است. می‌گویند از نظر اسلام این کار چاره‌پذیر نیست. این یک نوع سرطان است که حیاتاً افرادی گرفتار آن می‌شوند و چاره ندارند. زن باید بسوزد و بسازد تا تدریجاً شمع حیاتش خاموش شود.

به عقیده اینجانب این طرز تفکر با اصول مسلم اسلام تضاد قطعی دارد. دینی که همواره دم از عدل می‌زند، «قیام به قسط» یعنی برقراری عدالت را به عنوان یک هدف اصلی و اساسی همه‌انبیای (می‌شمارد) لَقَدْ ارْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَ ارْتَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ چگونه ممکن است برای چنین ظلم فاحش و واضحی چاره‌اندیشی نکرده باشد؟! مگر ممکن است اسلام قوانین خود را به صورتی وضع کند که نتیجه‌اش این باشد که بیچاره‌ای مانند یک بیمار سرطانی رنج نکشد تا بمیرد؟!

موجب تأسف است که برخی افراد با اینکه اقرار و اعتراف دارند که اسلام دین «عدل» است و خود را از «عدلیه»

با او را ندارد به خوبی و نیکی او را طلاق دهد، یعنی از طلاق او امتناع نکند، حقوق واجبه او را به علاوه مبلغی دیگر به عنوان پاس‌گذاری به او بپردازد (و مَتَعُوْهُنَّ عَلی الْمَوْسِعِ قَدْرَهُ وَ عَلی الْقَمَیْرِ قَدْرَهُ) و علقه زناشویی را پایان یافته اعلام کند.

اما اگر جریان طبیعی خود را طی نکند چطور؟ یعنی اگر مردی پیدا شود که نه سر زندگی و حسن معاشرت و تشکیل کانون خانوادگی سعادت‌مندانه و اسلام‌پسندانه دارد و نه زن را آزاد می‌گذارد که دنبال کار خود برود، به عبارت دیگر نه به وظایف زوجیت و جلب نظر و رضایت زن تن می‌دهد و نه به طلاق رضایت می‌دهد، در اینجا چه باید کرد؟

طلاق طبیعی نظیر زایمان طبیعی است که خود به خود جریان طبیعی خود را طی می‌کند اما طلاق از طرف مردی که نه به وظایف خود عمل می‌کند و نه به طلاق تن می‌دهد، نظیر زایمان غیر طبیعی است که با کمک پزشک و جراح نوزاد را باید بیرون آورد.

آیا بعضی از دواج‌ها سرطان است و زن باید بسوزد و بسازد؟

اکنون ببینیم اسلام درباره اینگونه طلاق‌ها و اینگونه مردان چه می‌گوید. آیا باز هم می‌گوید کار طلاق صدرصد بسته به نظر مرد است و اگر

